

Yeni İstanbul

18 Ocak 1950

Sanat - Teknik

LOTİ VE ESERLERİ

Onun kitapları ve şiirleri bir ıstırap feryadı ile değil, bilâkis seyahat etme ve yeni ufuklar görme sevinciyle başlar ve hepsi sukutu hayal ve acı bir teessürle biter

Yazan: Henry Bordeaux

○ NUN yüzüncü yıldönümü: 14 Ocak 1950. Bu yıldönümünü lâ-yikiyle kutlamak için bir komite kuruldu. Barthu ve Claude Farrère'in sırasıyla başkanlığını yaptıkları "Pierre Loti Dostlarının Beynelmîl Teşekkülü," bana da kaydolunma şerefini verdi.

Pierre Loti! Eskiden bu heceler bizi nasıl heyecandan titretirdi! Benim için bugün de öyle. Hiç unutmam, ilk eserlerimden olan "Âmes Modernes," adlı kitabımdaki edebî etütlerimden birinde, onu met-hetmişim. Öyle mütehassis olmuştu ki, seyahate çıkmadan, vapura bineceği esnada bana minnettarlığını bildiren uzun bir telgraf çekmişti. 1892 veya 1893 senesiydi. Bir müddet sonra, Paristen geçerken sol sahilin gizli otellerinden biri olan "Bon La Fontaine," e beni davet etti. M. Daniel adını kullanarak asıl hüviyetini bir sır gibi saklıyordu. Ya, genç muhayyelemde onu fevkalâde tasavvur ettiğimden veya hakikaten hayal kırıcı olduğu için mi bilmeni, onu beklediğim gibi bulamadım. Bir lise talebesi gibi mânâlı mânâsız küçük şeylerle eğleniyor; bazan birdenbire ağırlaşarak dalgın dalgın uzaklara bakıyor, sanki bir hayal veya bir hâ-tıra onu rahatsız ediyordu.

Araya uzun fasılalar girdi, onunla pek karşılaşamadık. Kendisine "Robe de laine," ı ithaf ettiğim zaman bana samimiyetle ve uzun uzun yazdı. Buna rağmen, "Pascal," ı iyi tanımadığından şüphelendiğimi kendisine izhar ederek, istemiyerek onu incittim. Sonraları bu hatamı affetti. Onu en son gördüğüm Orsay rıhtımı otelinde gene başka bir isimle ikamet ediyordu. Orada bana, hatırasını asla unutamıyacağım kıymetli bir dostluk gösterdi. Zira o, hakikaten gençliğimizin bedbin sihirbazı olmuştu. Harp içinde kendisinden bahsetmek fırsatını bulduğumu biliyordu, tıpkı birgün, edebî mazimizi unutan ve Racine'in, La Fontaine'in ve Pierre Loti'nin memleketi olan toprağımızı ve kâylerimizi müdafa-

a ettiğimizi anlamıyan ve sonra pig-manlık duyan insanların önünde gene kendisinden bahsedeceğimi bildiği gibi. İfrata, sempatiye ve haksızlığa karşı olan hassasiyetiyle, lüzumundan fazla bir minnettarlık gösteriyordu. Yaşlı ve hasta olduğundan askeri hizmetten muaf tutulmuştu. Reims ve Noyon civarında ilkbaharda, Almanların çekilip giderken, harap elma ağaçlarının gövdelerinde, ölümün içinde dahi çiçeklenen dallar görmüştü. Bu yerler hakkında sahifeler dolusu güzel yazılar yazdı.

Pierre Loti'nin 1876 da İstanbulda fesle çıkarttığı resmi.

Hindistanda bir sabah, Loti, bir intibanı, defterine şöyle kaydetmişti: "İşıldayan güneşin karşısında bir karga, pencerenin altında var kuvvetiyle bağırarak, beni uyandırdı.."

Matemli bir şarkı ve ışıdıyan tabiat, bu, onun bütün ruhunun izahı değil midir?

★

Başka bir kitabında, Madrid'de bir gece, tanınmış kabarelerden birine girdiğini anlatır. Ananeler memleketi olan İspanyada danslar ve şarkılar, bizdeki gibi çulğın bir terakkiye mâruz kalmadığından, kahve konserlerinin meydana çıkmasına sebep olmamıştır. Asırlar geçtiği halde, hâlâ orada mistik ve şehvî Arabistanın izlerine rastlarız. Bir şarkıcı kadın sahneye çıktı:

"Bir dişi kurdun feryadıyla şarkısına başladı. Bu seste insanı titreten, içini altüst eden bir şey, sonsuz ve şarkvârî bir hüznün vardı. Eski Endülüs şarkıları daima hayallerinin sâfiyetini, sevmenin ve ölmenin azabını tekrarlar dururlar.."

Loti'nin kitapları ve şiirleri bir ıstırap feryadı ile değil, bilâkis seyahat etme ve yeni ufuklar görme sevinciyle başlarlar ve hepsi, sukutu hayal ve acı bir teessürle biter. Çünkü bu kitaplarında, Loti, gizli, yahut aşikâr, her zaman, yüreğe dokunan bir ısrarla sevmek ve ölüm azabından bahseder. Onlarda eksik olan ebedî ümittir.

Çeviren: S. R.

